

Från Segersgärde upp till Fruberget

Många botaniskt intresserade personer reser ofta genom östra Småland på E22, men hur många har svängt av vid Västervik eller Gamleby för att ta sig ut till Segersgärde naturreservat? Fältbotanisten Stefan Kasselstrand delar med sig av sin favoritlokal i Tjust som även den legendariske botanisten Erik Almquist verkar ha uppskattat.

STEFAN KASSELSTRAND

Har du aldrig varit i Segersgärde naturreservat? Då rekommenderar jag ett besök där du samtidigt går upp på Fruberget! För den som tar sig upp på toppen belönas med en härförande utsikt över skärgårdslandskapet och under vandringen kan den uppmärksamma få se många spännande växter.

Segersgärde naturreservat ligger på Norrlandet mellan Gamleby och Västervik, med fjärden Gudingen i öster och Gamlebyviken i väster. Hela området har en mycket rik flora och finast är det inom naturreservatet som är 548 hektar stort, varav 221 hektar på land.

Orsakerna till den rika floran beror dels på ett lämpligt betestryck, som gjort att

markerna hållits öppna sedan lång tid, dels på det gynnsamma lokalklimatet utmed Gamlebyviken. Berggrunden utgörs av kvartsit som är kristalliserad sandsten. Den bildades för nära två miljarder år sen. Sedi- ment som spolats bort från berget under årtusenden har ansamlats som strandvallar, terrasser och klapperstensvallar.

Vid foten av berget

En lämplig plats att utgå från är parke- ringen vid Gamlebyviken. Strax intill vid vägkanten finns en mindre torrbacke med vårklynne *Valerianella locusta*, smånunneört *Corydalis intermedia*, glansnäva *Geranium lucidum*, blekarv *Stellaria pallida*, vårvicker

Erik Almquist (1892–1974) är kanske mest känd för *Svensk flora av Krok och Almquist*. Upplagorna 16–25 stod Erik Almquist som utgi- vare för, innan honom var det farbrodern Sigfrid Almquist som var medförfattare.

Erik Almquist har även författat *Upplands vegetation och flora* (1929) och *Flora Upsalien- sis – Uppsalastraktens växter* (1965), så vad har han för koppling till Segersgärde och trakterna runt Västervik? Jo, han vistades om somrarna

på Ekvik just söder om Segersgärde från 1906 till 1948 (Bruce 2002). Hans manuskript med noteringar om växter från Tjust har studerats noggrant i och med arbetet med Smålands flora.

Ur botanisk synpunkt var det framför allt de ovanligare arterna i Tjust som Erik noterade. Han gick inte speciellt långt från vägar och odlade marker, av artlistan att döma. Dessutom så saknas det flera vanligare arter från skogs- och myrmark i hans anteckningar (Bruce 2002).

Lundvårlök *Gagea spathacea* har trådsmla basalblad precis som dvärgvårlök *G. minima*, men har till skillnad från sin mindre släkting trubbiga kalkblad. Arten har sitt starkaste fäste i sydvästra Skåne och längs med västkusten. FOTO: Stefan Kasselstrand.

Vicia lathyroides och bergbräsma *Cardamine hirsuta*.

När du börjar gå upp mot Fruberget möts du av en fantastiskt vacker natur. På västra sidan ligger Gamlebyviken, på den östra en sluttning av hagmarkskaraktär dominerad av skogsek *Quercus robur* och med inslag av några mycket gamla skogslindar *Tilia cordata*.

Sluttningens rika flora är känd sedan åtminstone hundra år tillbaka, inte minst på grund av att botanisterna Sigfrid och Erik Almquist spenderade somrarna på närliggande Ekvik (se faktaruta).

Här möts man i maj av Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina*, lundvårlök *Gagea spathacea* och tandrot *Cardamine bulbifera* i

tusentals exemplar. Vårärt *Lathyrus vernus* och vippärt *L. niger* är vanliga, liksom backglim *Silene nutans*, korskovall *Melampyrum cristatum* och myskmadra *Gallium odoratum*.

Lundvårlök finns på ett tiotal platser på Norrlandet mellan Gamleby och Västervik, men den finns som rikligast vid Segersgårde. De närmaste lokalerna i andra delar av landet är annars på norra Öland, vid Kalmar och Jönköping. Det är en typisk art i Natura 2000-områden som klassas som svåmlövskog och svämädellövskog.

Knippnejlika

I själva vägslänten finns rikliga bestånd av knippnejlika *Dianthus armeria*. Floraväktaren Gunilla Nilsson rapporterade 230

exemplar år 2020 av denna högsommarblommande art. I senaste rödlistan är den klassad som Sårbar (VU) efter att ha minskat på många platser under trettio års tid.

Knippnejlika är troligen betesgynnad och förekommer ofta i kulturpräglade, kustnära miljöer (SLU Artfakta). Knippnejlika hittades av Erik Almquist 1928 vid Segersgårde. I Västerviks kommun finns minst tre aktuella lokaler.

Vit skogslilja

Kommer man hit i slutet av maj kan man längre bort i slutningen av Frubergets södra kant hitta vit skogslilja *Cephalanthera longifolia* i lundmiljön, som vissa år blommar här i hundratalet exemplar.

Vit skogslilja är en orkidé som framför allt förekommer i de östra kustnära delarna av södra Sverige, knuten till kalkrika löv- och barrskogar. Den är känd här sedan 1909. Västerviks kommun hyser merparten av de småländska lokalerna och det finns minst åtta lokaler med arten i kommunen.

Bokarv

Bokarv *Stellaria neglecta* finns på flera ställen, särskilt riklig är den under ett par av de gamla lindarna i närheten av parkeringen. Den blommar främst de första veckorna i maj. Bokarv hittades av Erik Almquist på närbelägna Vistingsö 1935. Det finns mig veterligen inga fler kända rapporter innan jag återfann arten där 2010. När jag väl hade

Segersgårde naturreservat förvaltas av länsstyrelsen i Kalmar län och marken ägs av privatpersoner. Det finns flera parkeringar i området, men här är den parkering som beskrivs i texten markerad.

KARTUNDERLAG: Lantmäteriet.

Utsikten från Fruberget är storslagen. Bilden visar vyn mot sydöst, med Segersgårde gård just till höger om bildens mitt. Till vänster anas havsviken Gudingen som skiljer Norrlandet från Loftahammar. Till höger i bild syns Segersgårdeviken som är en del av Gamlebyviken, den smala havsvik som går från Gamleby i nordväst till Västervik i sydöst. FOTO: Stefan Kasselstrand.

fått upp ögonen för bokarv hittade jag den i reservatet på sex platser. Förekomsterna är isolerade, arten finns annars närmast på Öland och i Huskvarnatrakten i Småland.

Vid ett mindre hässle på västra sidan av vägen, 200 meter norr om parkeringen, finns ett mindre bestånd av ramslök *Allium ursinum*. Här har även vätteros *Lathraea squamaria* och lundviol *Viola reichenbachiana* hittats.

Inte bara växter

Utmed vägen mot parkeringen vid Gamlebyviken finns fina betade strandängar. Här födosöker olika arter av vadare.

Gamlebyviken hyser ett rikt fågelliv med betydande antal rastande gäss, änder, måsar, tärnor och doppingar. Skräntärna födosöker ofta i vikarna. Lövskogens fågelliv är rikt med näktergal, flugsnappare, sångare, hackspettar, mesar och duvor. Vid något tillfälle har sommargylling observerats. **SBT**.

Läs mer

Bruce, G. 2002: Botanikhistoria från Tjust. *Kunskapskällans skriftserie nummer 6*.

Edqvist, M. & Karlsson, T. 2007: *Smålands flora*. SBF-förlaget, Uppsala.

Forslund, M. 1997: *Natur i Östra Småland*. Länsstyrelsen i Kalmar län.

SLU Artfakta: <www.artfakta.se> hämtad 2021-05-18.

Stefan Kasselstrand är pensionerad biologilärare.
stefan.kasselstrand@telia.com